

100 ÉVES A GERŐ ERNŐ ÉS TÁRSAI ELLEN INDÍTOTT BÜNTETŐELJÁRÁS

DRÓCSA IZABELLA

Az MTA-ELTE Jogtörténeti Kutatócsoport (ELKH) blogja

A SZERZŐ:

DR. DRÓCSA IZABELLA

TUDOMÁNYOS MUNKATÁRS

VERITAS

IZABELLA.DROCSA@VERITAS.GOV.HU

2022. február 7.

A rendőrség detektív testületének 1922. szeptember 27-i jelentése

szerint Budapesten, a IX. kerületben lévő, Ráday utca 53. szám alatt lévő ingatlant 3 férfi bérelte ki: Greiner Ferenc, Steiner Ernő és Szigeti Imre, akik mindennap egy előre megbeszélt időpontban itt találkoztak, és írógépen dolgoztak. Ezt követően csomagokat készítettek, amelyekbe az elkészült iratokat és anyagi eszközöket helyezték el, majd pedig ezeket a főváros különböző pontjain, később pedig vidéken „munkáskülsőjű” személyek között terjesztették. Kiderült, hogy az általuk összeállított iratokat a pénzzel együtt szakszervezeti tagoknak adták át azzal az utasítással, hogy a terjesztéssel egy idő-

ben kezdjék el a környezetük „ideológiai átnevelését.”

A rendőrség végül 1922. szeptember 16-án leplezte le a titkos mozgalmat,

és elrendelte a résztvevők letartóztatását. Ekkor derült ki a gyanúsítottak valódi személyazonossága is: Szigeti Imréről a királyhágói utcai előállítasakor derült ki, hogy valódi neve Singer Ernő, aki Gerő Ernőként vált ismertté 1945 után. Steiner eredeti neve pedig Greiner József, aki a bécsi és a berlini kommunista körökben már jól ismert volt. A letartóztatásokat követően a nyomozó hatóságok házkutatást rendeltek el a Ráday utcában, ahol lefoglalták az írógépet, és a már elkészített újság példányokat, amelyek a Kommün és az Ifjú Proletár címet viselték.

Gerő Ernő a hatóságok előtt beismerő vallomást tett:

elmondása szerint a mozgalom szervezését Budapesten a Greiner-testvérek kezdték el, azonban a kommunista párt az ő közreműködésével vált egyre jelentősebbé. A gyanúsított beszámolt továbbá arról is, hogy 1922 januárjában hamis okmányokkal tért vissza, és csatlakozott a fővárosi kommunistákhoz.¹

A Gerő-perben az ügyészség két indítványt is előterjesztett arra vonatkozóan,

hogy milyen bűncselekmény miatt, illetve milyen eljárás keretein belül kéri a bíróságtól a vádlottak felelősségre vonását. Strache Gusztáv kir. főügyész először a 6976/1922 sz. ME. rendelet, a 2731/1917. sz. ME. rend. 8. §-a, a 6563/1921. sz. ME. rend., valamint a

9550/1915. sz. ME. rend. 33. §-a alapján az ügy minél gyorsabb lezárása érdekében rögtönítélő bíróság összehívását kezdeményezte.² A rögtönítélő bíróság összehívása végül meghiúsult a 9550/1915. sz. ME. rendelet 35. §-a miatt, amely a statáriális eljárás leghosszabb tartamát három napban állapította meg. Ez a körülmény azonban a terheltek jelentős létszáma miatt nem volt kivitelezhető. Strache főügyész ezért 1922 novemberében a 118.722/1922-es indítványában kezdeményezte a büntetőeljárás rendes bíróság elé utalását: így e rendelet 33. §-a szerinti előzetes letartóztatást megszüntette, majd Az állami és társadalmi rend hatályosabb védelméről szóló 1921. évi III. törvény (továbbiakban: Átv.) 1, 2. § (3) bekezdésében szabályozott államfelforratás³ büntetnének megalkalmazott gyanúja miatt a Bünvádi perrendtartásról szóló 1896. évi XXXIII. törvény (továbbiakban: Bp.) 141. § (2) bek. alapján ismételten elrendelte az előzetes letartóztatásokat és a fogházi őrizetet. A módosított indítványt a vádtanács 1922 novemberében elfogadta.⁴

A fentiek alapján végül az ügyészség 1922 november végén

a 129.330/1922-es vádiratában három bűncselekmény miatt emelt vádat: Gerő Ernővel, a Greiner-testvérekkel, és további 63 vádlottal szemben államfelforratás büntett és vétség alakzata, illetve 5 vádlott esetében az Átv. 3. §-a szerinti feljelentési kötelezettség elmulasztása miatt indítványozta a törvényszéknél a bűnösség megállapítását.⁵

Érvelésük szerint a minősített eset fennállását az indokolta, hogy az 1. § szerinti elkövetési magatartás kifejtése mellett és azt elősegítve a terheltek a Csemegi-kódex 172. § (2) bekezdésébe ütköző, valamint a *háború esetére szóló kivételes intézkedésekről* szóló 1912. évi LXIII. törvény 19. § szerinti többrendbeli igaztatást követtek el a *Kommün és az Ifjú Proletár* szerkesztésével és terjesztésével. Erről a cselekményről pedig valamennyi vádlottnak tudomása volt.

A Gerő Ernő és társai elleni büntetőeljárás tárgyalását 1923. április 13-án nyitotta meg a törvényszék Keresztessy Gyula elnökletével. A vádat Doloschiák Mihály képviselte, vele szemben pedig 35 védő képviselte a terhelteket.⁷

A tárgyalással kapcsolatban fontos kiemelni, hogy a védelem milyen érveket igyekezett felmutatni a mozgalom tagjainak ártatlanságát alátámasztandó. Gerő ügyvédje, Femunovits Zoltán szerint a vád nem tudta bizonyítani az erőszakos elkövetési módot. A vádlottak kizárólag elméleti vitákat folytattak egymással, ezért terjesztették a röpiratokat, de egy cselekményük sem irányult az állami és társadalmi rend felforgatására. Jogi érvelésük során az Átv. hatályát a fenti elkövetési mód hiányán kívül más megközelítésben is megkérdőjelezték. Először a jogszabály által meghatározott mozgalom léteével kapcsolatban fogalmaztak meg kételyeket, mivel véleményük szerint Gerő és társai egyáltalán nem alkottak egy szervezett társaságot. A rendtörvény 2. §-a

szerinti államfelforgatás minősített esetének a tényállászerűségének a fennállását sem fogadták el, ugyanis érvelésük szerint a bűncselekmény fő cselekménye a röpiratterjesztés, ami az általános részi tanok szerint beolvad az alaphűcselekménybe, ezért nem tekinthető a mozgalommal összefüggésben elkövetett önálló deliktumnak. Tehát ez az elkövetési magatartás legfeljebb a Csemegi-kódex 171-173. § szerinti igaztatást

Palais de justice: Salle de la cour d'Assises.
Lau-Courts: Jungs Chambers.

Gézát, Katzburg Imrét és Szabó Kornélt a mozgalom kezdeményezőiként az Átv. 2. § (3) bekezdése szerinti államfelforgatás bűntettében találták felelősnek. További 23 személyből két vádlottat a bolsevik szervezkedésben való tevékeny részvétel, míg a többi gyanúsítottat annak előmozdítása miatt az elsőfokú bírói fórum az Átv. 1. § (2) bekezdése szerint minősülő államfelforgatás deliktuma miatt ítélte el. A 3. elkövetői

valósította meg. Azon terheltek védelmében, akikkel szemben az Átv. 3. §-nak gyanúja miatt emeltek vádat, a következők állították: álláspontjuk szerint nem valósult meg bűncselekmény, mivel a rendőrségnek már jóval korábban a tudomására jutott ez a kommunista szervezkedés, amire a detektívek jelentéseit lehet bizonyítékként felmutatni.

A törvényszék 1923. május 26-án hirdette ki ítéletét.⁸

Elfogadva az ügyészség által megállapított törvényi tényállást, Gerő Ernőt, a Greiner-testvéreket, Révész

csoport keretén belül 30 főt az Átv. 3. §-ban pönalizált feljelentési kötelezettség elmulasztásának vétsége miatt marasztalt el a bíróság arra hivatkozva, hogy bár hitelt érdemlő tudomással bírtak a Gerő-féle összeesküvésről, azonban ezt a hatóságoknak egyáltalán nem jelentették.⁹

Az elmarasztaló ítélet dacára Gerő Ernő és társai nem töltötték le fegyházbüntetéseiket a magyar-szovjet hadifogolycsere-egyezmények miatt, melynek értelmében a 1924. november 17-én kiadták őket a Szovjetunióknak.¹⁰

Hivatkozások:

- ¹ HU-BFL-VII.5.c-15845-1922, 18-20, 21, 29-30, 36, 485.
- ² Ua. 193.
- ³ Drócsa Izabella: Az államellenes bűncselekmények szabályozása Magyarországon, különös tekintettel az 1921. évi III. törvényben meghatározott államfelforgatás bűntettére, *Jogtörténeti Szemle*, 2016/4., 64-68.
- ⁴ HU-BFL-VII.5.c-15845-1922, 202, 218.
- ⁵ Ua. 222, 383.
- ⁶ Tóth J. Zoltán: A magyarországi rögtönbíráskodásra (statáriumra) vonatkozó anyagi jogi és eljárásjogi szabályozás a XX. században, *Hadtudomány, elektr. péld.*, 2010, 1-30., Mezey Barna: A kivételes hatalom jogi természete, *Jogtörténeti Szemle*, 2015/4., 25-34.
- ⁷ Az Est, 1923, 14/107, 8, Az Est, 1923, 14/83, 4, HU-BFL-VII.5.c-15845-1922, 383.
- ⁸ HU-BFL-VII.5.c-15845-1922, 494, 507, Az Est, 1923, 14/118, 9.
- ⁹ Ua. 457, 466, 467-468.
- ¹⁰ HU-BFL-VII.102.a-fogoly-1922-5776, HU-BFL-VII.102.a-fogoly-1922-5787, HU-BFL-VII.102.a-fogoly-1922-5786

Képek elérhetősége:

1. oldal: Gerő Ernő fényképe. [https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Enro_Gero_\(Hongarije\), Bestanddeelnr_914-2279_\(cropped\).jpg](https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Enro_Gero_(Hongarije),_Bestanddeelnr_914-2279_(cropped).jpg) 2022. II. 05.
2. oldal: A Budapest Törvényszék esküdtzéki terme, ahol Keresztessy Gyula elnökletével ítéletet hoztak Gerő és társai ellen. Forrás: Az Est, 1923, 14/83., 4.